

НАДМАКРОЕКОНОМІКА – ТЕХНОЛОГІЯ І ФУНКЦІЇ СЕРЕДНЬОСТРОКОВОЇ ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНИ

Беззаперечно, що розвиток макроекономіки відіграв вирішальну роль в становленні сучасної економіки. Але події останніх десятиріч викрили також і недоліки в суспільному розвитку, спричинивши вже цілу низку регіональних і світових фінансово-економічних криз. Аналіз цих фактів привів автора статті до необхідності виокремленого розгляду надмакроекономічного рівня управління.

За своїми функціями рівень управління, що пропонується в статті, є проширком між чинною макроекономікою і загальнополітичним регулюванням. Надмакроекономіка передбачає такі основні функції і вони ж – поняття та категорії нової дисципліни: структурна перебудова економіки, внутрішній ринок, зайнятість і народонаселення, економічний простір, внутрішньосупільний баланс та ін. Головне, щоб ці функції і за своєю суттю, і за рівнем компетенції уряду в прийнятті рішень адекватно відображали конституційні обов'язки уряду країни.

Обґрунтування предмета і технології надмакроекономіки, визначення відповідної методології – основне завдання цієї статті. Також наводяться механізми дії нової системи, котрі покликані сприяти індустріальному відродженню та модернізації економіки у середньостроковому періоді. Наводяться оцінки можливої ефективності впровадження засобів надмакроекономіки для нинішніх умов розвитку України.

Ключові слова: надмакроекономіка, структурна перебудова, внутрішній ринок, внутрішньосупільний баланс.

Передумови надмакроекономіки

Прогрес післявоєнної Європи та Північної Америки – це заслуга макроекономічної концепції і системи розвитку [1–2]. Це ті досягнення, що тепер іменуються сучасною цивілізацією. Це міста, дороги і комунікації, передові технології, високий рівень життя людей, взірці свободи і демократії. На сходження європейських країн у ті часи здійснили вплив не тільки величезні асигнування за відомим планом Маршалла. Не меншу роль, що дедалі стає більш очевиднішим, мало надання США європейцям своїх ринків для збуту продукції і товарів. Це те, що зараз оцінюється не менше за кошти.

Сьогодні ринки – ключові орієнтири можливостей розвитку всіх економік світу. Але тепер проявляються і нові проблеми. Серед них – зниження дієвості макроекономічної концепції управління. Минули роки легких досягнень і у стабільності темпів розвитку. Достатньо назвати світову фінансову кризу 1998 р., недавню (2008 р.) іпотечну кризу в США (за причинами та формою вона багато у чому нагадує депресію 30-х років ХХ ст.), котра потім перекинулася на інші розвинені країни, а також кризові явища, яких зазнає Євросоюз у 2010–2011 рр. та переддефолтовий стан економіки США (І половина 2011 р.).

Серед причин фундаментального рівня є і консерватизм, котрий охопив засади нинішнього етапу розвитку демократії, як такої, і непридатність методології макроекономічної стабільності згідно з трактовкою моделі відомого Вашингтонського консенсусу [3]. Проте останні кваліфікації та узагальнення не

є темою цієї статті. Ми маємо за мету пошук конкретних, але вузлових ланок суспільно-економічного руху світового співтовариства вперед. І серед них визначаємо систему управління, сучасні методи її побудови і функціонування.

Спробуємо показати, що сформовані макроекономікою рамки зараз уже значно звужують і, в окремих положеннях, утилізують можливості свого використання для дійсно системного розвитку країн, залишаючи багато сфер і складових економіки поза своїм впливом і відносно ізольованими. Серед них такі, як структура економіки і монетизація, економічний простір, рентна політика, ціноутворення тощо. Аналіз, що був би можливим при очевидно необхідному розширенні рамок макроекономіки, сьогодні не є дієздатним, а ще галузевий підхід, який достатньо широко використовується, не створює умов, щоб піднятися до рівня загальносистемного управління. Мова тут іде, як про оцінки уже понесених втрат, так і, що найбільш важливо, – про невикористання для управління системних можливостей прогнозних оцінок і розрахунків сукупності параметрів економічного простору.

Макроекономічна стабілізація за своїми методами не є істинно ліберальною. Її висхідні посилення лише як на схему без належного врахування та втілення інтересів усіх складових соціального розвитку (верств населення, регіональних підрозділів держави) мають, як мінімум, два суттєвих недоліки:

– макроекономічні орієнтири, які визначаються об'єктивно, часто піддаються перехопленню інтересів, лоббі у парламенті і чинному уряді (це свого часу проявлялося навіть у світовій цитаделі демократії США за президентства Б. Клінтона та ін.);

– ліберальність не є загальносуспільною, а отже, строго кажучи, і не є демократичною.

Мільйони громадян фактично відлучаються від участі в облаштуванні своєї долі, від контролю за дотриманням внутрішньосуспільних правил та здійсненям своїх інтересів. А це вже не демократія.

Інші, не менш мотивовані, докази неприйнятності подібних явищ, надає академік В. Геєць [4]. Він вважає подальше невирішення цієї проблеми в Україні непереборним гальмом для перспектив соціально-економічного розвитку нашої національної держави загалом.

Названі недоліки пояснюють те, що при приході до влади багато політичних сил, практично у всіх розвинених країнах, уже не обіцяють досягти якихось незрозумілих для пересічних громадян макроекономічних орієнтирів, а декларують реалії: створення конкретної кількості нових робочих місць, зниження безробіття, покращання послуг медицини, освіти, комунального господарства.

А це уже показники, котрі не відносять до макроекономічного, а належать іншому, – у нашому випадку більш високому рівню управління, – котрий своєю діяльністю **зобов'язаний прямо і безпосередньо відповідати інтересам усіх людей, усієї громади, що і передбачено у конституціях практично усіх країн.** Цей рівень управління називається **надмакроекономічним**, а відповідна методологія і система – **надмакроекономікою**. Тому для уряду будь-якої країни важливо конкретно передбачати ті свої дії і напрями, завдяки яким відповідні результати будуть досягатися.

Наприклад, для молодшої східноєвропейської країни, якою є Україна, подібне означає, «немало-небагато», як перебудову структури економіки країни зі здебільш сировинних на сучасні високотехнологічні, чи хоча б традиційні машинобудівні галузі. Бо сировинно-добувні підприємства можуть додатково приносити не більш 2-3% зростання ВВП на рік. А високотехнологічні, з багаторівневою переробкою сировини – у 3-4 рази більше. Правда, що стосується розвинених економік, наведені цифри будуть на порядок нижчими. Хоча і цього буде не замало.

Але ж щоб всебічно обґрунтувати стратегію необхідних структурних перетворень, і в умовах України також, треба попередньо провести системний ана-

ліз ситуації, котра передувала нинішньому стану економіки. А то був період переходу країни на самостійний розвиток, зміни суспільного укладу з соціалістичного на капіталістичний. І пройшов він вкрай недолуго.

Керманічі країни буквально «ледве-ледве» втримували її «в руках». При цьому були порушені майже усі базові основи економіки: фінансова система, реальні економічні баланси. Так, ніби для підтримки курсу національної валюти (гривні), у державі домінувала тактика обмеження мінімальних обсягів грошового агрегату МЗ в обороті – наприкінці 90-х років його обсяги склали всього 12-14 % від річного об'єму ВВП (для довідки: це у 5-6 разів менше, ніж у інших країнах). А обсяги останнього також зменшились у 2 рази порівняно з 1991 р. (коли Україна ще була у складі колишнього СРСР).

Ця тактика призвела не до стабілізації, як очікувало керівництво країни, а навпаки, – до ще більш руйнівних наслідків. В економічному просторі запанувала бартерна система взаєморозрахунків між суб'єктами підприємництва, грошове «знекровлення» економіки породило кризу неплатежів, знизилась до мізерних рівнів швидкість обороту «гроші-товар», «товар-гроші», що суттєво стримувало і без того ускладнену господарську діяльність в країні.

Між іншим, що має місце і у багатьох розвинених країнах, продовжується «протягування» моделі так званого консервативного лібералізму, який виходить з положень Вашингтонського консенсусу, що проголошує «всесилля» макроекономічної стабілізації. Це й же лібералізм за своєю «личиною» фактично приховує (маскує) не завжди законну діяльність великих фінансових кіл і банків. Вона знижує контрольованість і прозорість у діяльності останніх перед суспільством. За це їх ще у 1932 р. справедливо і жорстко критикував Рузвельт (він називав це явище свавіллям від Wall Street).

Зараз тільки і того, що дещо змінилась технологія. А саме – діяльність тих же фінансових компаній та банків стала багато в чому оманливою, оскільки під видом диверсифікація пакетів цінних паперів до інвестиційних портфелів включають такі, що нічим не забезпечені матеріально і відповідними установами не гарантовані. Це вже, воістину – «історія нічому не вчить». І уже з 2010 р. наступна фінансова криза (після 2009 р.) охопила значну частину найбільш розвинених країн. Вона підтвердила, що її причина не чисто економічна: то є криза сучасної політики демократичних країн. І що її витоки треба шукати у прагматизації і більшій регламентації діяльності фінансових та споріднених з ними комерційних корпорацій.

Уряд кожної країни не повинен знаходитись «в п'їтмі» здогадок про потенціал країни, про фактичні джерела утворення матеріально-фінансової основи, а при розробці стратегії і тактики своєї діяльності виходити з конкретики і спектру видів діяльності в країні, наявної чисельності і структури населення. Усі ці інструменти повинні бути наближені до реалій потреб країни, що, як правило, затребується від політичних сил, котрим суспільство ввіряє відповідальність за стан в країні.

Тут може виявитись дуже корисним досвід України. Бо вихід із системної кризи у нашій країні вимагає від чинного уряду не тільки аналізу, а і **проекування, по-суті, нової системи управління економікою країни, і ми маємо можливість зараз почати, що називається «з чистого аркуша»**. Державний менеджмент вимушено приречений мислити всебічно, створювати усе наново. Це, по-перше. По-друге, – такі рішення щодо перебудови економіки країни не повинні мати будь-яких перепон у своєму здійсненні з боку поборників лже-демократії, не виходити лише зі схем паперової макроекономіки, а якомога більш широко включати інтереси усіх верств суспільства. Конкретно мова йде, у тому числі, і про відповідне розширення поняття ВВП, і загального операційного поля, і розширення складу національних рахунків та надмакроекономіки. Основні положення надмакроекономіки відпрацьовуються у Інвестиційній фірмі «Св'язь» (Україна, м. Дніпропетровськ).

Зі всього викладеного стає все переконливішим, що методологія надмакроекономіки прагне «добалансовувати» те, що не вдається зробити у рамках макроекономічних схем і показників, але не тільки своїми методами і важелями, а і також компетенцією вищого органу виконавчої влади – урядом країни. Іншими словами, цей новий функціональний арсенал складає органічне довершення управління економікою слідом за макроекономічними можливостями стабілізації.

Таким чином, функціональні засади діяльності уряду будь-якої країни у нинішній час будуть впливати зі складових відображення суспільного інтересу, а, відповідно, стверджуватись система надмакроекономічного управління. Останнє – це також суспільна і системна «вуздечка» для нестримного ринку і відхилень від ліберальності у повній і приналежній значимості цього слова¹. Надмакроекономічний рівень на сьогодні, поки що, – це недостатньо визначена грань між суспільно-політичним життям та вершиною завершальної фази економічних процесів, які вирують у реальній господарській, фінансовій та інших сферах і, так чи інакше, направлені на забезпечення оновлюваної зараз структури потреб суспільства. Саме на такій грані, а не на підпорядкованому цьому рівню управління слабкодіючому макроекономічному, – як вважають деякі вчені, – розкриваються особливості соціального і політичного устрою держави, котрий об'єктивно і реально існує у кожний конкретний період її розвитку.

У загальних контурах об'єкти нашого розгляду систематизуються у формі табл. 1.

Таблиця 1

Організаційно-функціональна діяльність держави у сфері економіки

№ з/п	Функції. Рівень управління	Визначальні засади управління	Основні (змістовні) функції	Процедурно-управлінські (технологічні) функції
I	Суспільно-політичний рівень (Президент, парламент)	Державність, національна ідентичність, громадянство, свобода, рівність	Внутрішня політика зовнішні відносини, суспільний лібералізм	Внутрішньосуспільні відносини (законодавче регулювання)
II	Надмакроекономічне управління (уряд)	Бюджетне планування, виконання держбюджету, збереження збалансованого розвитку країни, внутрішньосуспільний паритет інтересів	Внутрішній ринок, структурні перетворення, економічний простір, народонаселення і зайнятість, внутрішньосуспільний баланс, малий і середній бізнес, розпорядження ресурсами і контроль виконання держбюджету	Розширений ВВП, операційне середовище надмакроекономіки

¹На необхідність введення інститутів, які здійснювали б нагляд за процесами фінансової дерегуляції, тепер недвозначно вказує навіть автор Вашингтонського консенсусу Дж. Уільямсон. Це після його майже 20-літнього використання.

Продовження табл. 1

№ з/п	Функції. Рівень управління	Визначальні засади управління	Основні (змістовні) функції	Процедурно-управлінські (технологічні) функції
III	Макроекономічний рівень (органи міжгалузевого рівня, в т. ч. органи статистики)	Макроекономічна збалансованість розвитку країни, підготовка регуляційних заходів державного сектора	Міжгалузевий баланс «витрати-випуск», ВВП, національні рахунки	Підготовка та супровід державних програм і національних проєктів
IV	Галузево-територіальний (міністерства, відомства, регіональні органи)	Розвиток галузей економіки та територій (місцевого самоуправління)	Підтримка рівнів технологій, зростання валового регіонального продукту, регіональних інфраструктур	Преференції пріоритетним галузям та територіям (державний бюджет)
V	Мікроекономічний (підприємства, корпорації)	Вибір перспектив освоєння технологій та ринків збуту, підвищення якості продукції, зростання продуктивності праці, конкурентоспроможності	Те саме, що і в колонці 3	Технопарки, нанотехнології, використання фінансових інструментів

Методологія

Для подібних міркувань, які багато у чому мають теоретичну основу, потрібне серйозне методологічне підґрунтя. Тим більше, що мова у нас іде про дійсно новий предмет. Але перед цим спробуємо відповісти на одне досить просте питання: чи не йде у нашому суспільному лібералізмі річ про якусь «зрівнялівку» у розподілі результатів праці, про що, як правило, говорять проповідники лівої ідеї? Ні, ми не про це, ми про правильність оцінок і висновків. Згідно з фундацією демократії, лібералізм – це не повна всездозволеність робити все, що ти вважаєш правильним.

Ніби ліберальність – це тільки свобода вибору і дій. Але це ж є і відповідальність. Свобода обмежується одразу там, де інтереси однієї людини межують або прямо перетинаються з інтересами іншої (інших, тобто суспільством). Тут уже не обійтись без упередженого регулятора. І ця упередженість іменується нічим іншим, як реальною рівністю і справедливістю. Бо ні сила, ні введення в оману інших, чим би це не мотивувалось, не може бути тут вирішальним фактором. Для цього існує суспільство і необхідні досконалі та дійові його закони.

Виходячи з цього, викладена методологія не стане до вподоби консерваторам лібералізму, бо вона закріплює глибинну карму лібералізму. Вона стане могильником консервативного лібералізму. Ця методологія повинна виходити з об'єктивності загальних законів природи, суспільного устрою, держави як однієї з форм людського буття. А також відштовхуватись від дії економічних законів у державі як невід'ємної складової Всесвіту, яка торкається природи та організації існування людства, його усвідомленої суспільності. Далі ці закони технологічно трансформуються у способи устрою і самоорганізації системи управління, демократії тощо. У тому числі у базу життєдіяльності – економіку.

Згідно з нашим предметом, сьогодні потрібен поглиблений аналіз та оцінка, кардинальне їх удосконалення. Спостерігається методологічна єдність опосередкувань усіх перелічених складових. Маються на увазі також «сендвічі» – багаторівневі виробничо-економічні схеми поглибленої переробки промисло-

вої сировини та утворення ВВП у розширювальному варіанті останнього у вигляді вкладених один в один кругів, переходу один в одне кільце-поясів (смуг). Зіставлення цих фігур виказує аналогію технології переробки природних ресурсів, з одного боку, і творчої діяльності людини (зі створення умов для своєї багатогранної діяльності) – з іншого. Тут авторам нової методології видається цікавою методична відповідність між уже існуючими в сучасних країнах 5-м і 6-м рівнями глибини переробки (або сучасними технологічними укладами чи поколіннями машин) – це по-перше, і, **зверхнього рівня розширювального ВВП, котрі відповідають надмакроекономічним поняттям і категоріям, – по друге** (рис. 1).

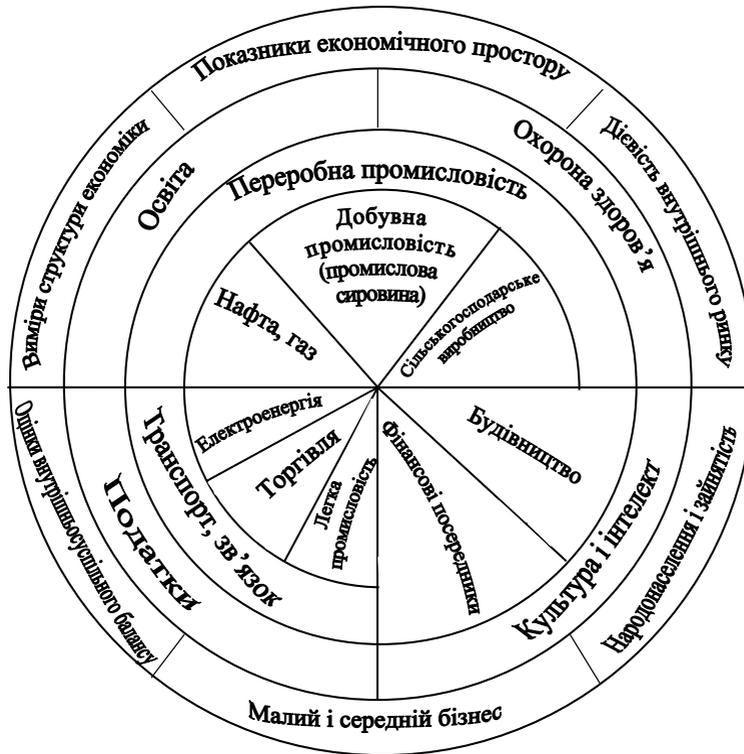

Рис. 1. Варіант розширення поняття ВВП

Але доказ природного місця надмакроекономіки у процесах самоуправління в суспільствах може бути завершеним, якщо її буде обґрунтовано таким же чином, як це, наприклад, відому у східних країнах систему Менделєєва, де кожен із елементів посідає своє місце у періодичному законі хімічних елементів. Або, як прогнозування та обчислення нових зірок у світовому просторі. Аналогічний (поки що неписаний) закон має діяти і у суспільно-економічному устрої, котрий покладений в основу побудови будь-якої держави.

У методологічному відношенні тут треба виходити з всюдисущої єдності Всесвіту, яка передбачає (1) загальність принципів побудови (та функціонування) світового простору (гравітація, тощо) і внутрішнього устрою матерії – молекул та атомів – ланцюгові ядерні розщеплення та багаторівнева переробка надр для отримання корисного продукту людиною – неживої природи, (2) побудови

рослинництва та біологічних об'єктів – живої природи – і навіть (3) економіки – шляхом зіставлення принципів існування живої клітини – споживання та накопичення, – притаманних і будь-якій економічній системі.

Але людство пішло уже далі: воно використовує згадані закономірності усвідомлено і цілеспрямовано, аналізуючи та добудовуючи свій власний уклад, систему відтворення, а також забезпечення умов для свого життя, схем управління економікою.

Надмакроекономіка, у такому сенсі, – це і є той аналітично-операційний інструментарій, котрий призначено максимально можливою мірою забезпечити практичну відповідність економічних процесів суспільним інтересам і потребам розвитку країни. І це все незалежно від форми чи суспільно-економічного устрою останньої. Вона задля цього включає в себе систему цілеполягання, функціональні методи діяльності вищих органів влади і формує важелі їх дії.

Де проходить та (критична) межа у розвитку суспільної економіки між обґрунтованим переходом від достатності суто макроекономічних оцінок до необхідності надмакроекономічної концепції? Один з критеріїв формування відповіді на це питання, наприклад, належить прив'язувати до проявів надмакроекономічних криз (типу 30-х років ХХ ст., 1998 і 2008–2009 рр.). Але поряд з цим широке запровадження інструментарію надмакроекономіки можливе і для завади чи згладжування традиційних «піднесення-падіння», які притаманні ринковій економіці, загалом.

Надмакроекономіка – це нові виважені у часі ринкові механізми регуляції сукупного попиту. Вони мають більшою мірою соціальні, ніж суто економічні засади. Виходячи з того, що зараз найважливішою для розвитку економіки є наявність попиту і ринків збуту продукції, боротьба за них, макроекономіка має більш розширений смисл. Вона – не тільки внутрішньодержавний механізм, вона стане механізмом розвитку глобальної економіки, котрий регулює світовий соціум, світовий попит, сприяє вдоволенню світового зростання потреб. З роками пройдуть відповідні корекції правил зони вільної торгівлі, правил СОТ та ін. Грошей тоді не буде бракувати: друкування \$ чи € уже не буде проблемою. Проблема лише в утриманні їх курсу. Попит, ринок та збут стануть найбільшим дефіцитом у міждержавних економічних відносинах.

На сьогодні в практику вже увійшли економічні аналізи, котрі так чи інакше охоплюють питання з надмакроекономіки. Вони стали атрибутами і визначальними характеристиками сучасних систем економіки більшості країн світу. Вони ідентифікують і ступінь їх розвиненості, і рівень життя, і тренд народонаселення. Зараз на часі переглянути повноту, «зібрати» в єдине ціле усі ланки та структуру державного управління, зінтегрувати розпорошені багато в чому функції управління, представити під нову розширену постановку задачі наявні методи та інструментарій здійснення у тому числі (як приклад, – див. далі) антикризової концепції.

Але останні чомусь або поки що, або зовсім відсутні, або винесені за межі основного механізму оцінки економічного розвитку країн через загальновідому таблицю міжгалузевого балансу «Витрати-випуск» у чинній системі національних рахунків. Цей недолік повинен бути поступово виправлений.

Якщо розглядати конкретно, то потрібно перетворити, наприклад, методологію формування ВВП у напрямку розширення функцій цього макропоказника до категорії дійсно надмакроекономічного рівня. Нам уявляється коректним представити це у вигляді схеми, у якій добудувати нині діючий склад компонентів ВВП власне надмакроекономічним рівнем, як таким. До валового внутрішнього продукту поряд з освітою, охороною здоров'я, на наш погляд, логічно віднести і інші суттєві види діяльності людини, котрі мають власності відобразитись на зростанні економіки, добробуту та інтелектуального потенціалу нації.

Варіант такого розширення ВВП показаний на рис. 1². У такому вигляді це, по-суті, буде загальна модель оцінки діяльності суспільства. Порівняно з діючою схемою обрахунків розподілу ВВП за видами економічної діяльності в ній присутні показники як позитивного плану (в «плюс»), так і негативу (недоробок – в «мінус»). Сюди ж доповнюються визначення з боку оцінки втрачених можливостей.

За великим рахунком, **частину ВВП, утворюваного від дієвості надмакроекономіки, можна тлумачити як послуги суспільству (і кожній людині) від вищого рівня управління держави, а також безоплатного сприяння (чи шляхом податкових або іншого типу пільг) суб'єктів підприємництва.** Це свого роду частка валового продукту, яку вищий рівень зобов'язується сам безпосередньо «виробляти» (продувати).

Алгоритмічні структури надмакроекономіки

Своїм попереднім викладом ми намагались довести, що змістовним наповненням функціональних методів управління економікою на вищому рівні є надмакроекономічні поняття і категорії. Вони, у тому числі, відображають сутність і несучу конструкцію перспектив руху суспільства до його економічного благополуччя. Вони, фактично, індиферентні до видів та галузей економіки, несуть загальносуспільний характер визначеності. Бо внутрішній ринок, структура економіки, економічний простір, народонаселення і зайнятість, внутрішньосупільний баланс – це, по-суті, **способи сьогоденної адекватної оцінки ефективності використання виробничо-економічного і природно-ресурсного потенціалу.** Вони ж є і виразниками, і важелями впливу держави задля вдоволення зростаючих потреб суспільства та подальшого розвитку країн.

Нагальним стає і відповідний розвиток, і розширення державної статистики, національних рахунків, схем обрахування ВВП та інших макроекономічних показників. Серед останніх очікуваним буде введення у кожній країні систем обліку і відповідно розширених національних рахунків ефективного та більш повного використання вітчизняних мінерально-сировинних і інших природних ресурсів. Як це можна було здійснювати, проілюстровано нашими «сендвичами» багаторівневої переробки останніх з відповідним регулюванням структури економіки. Це знайде своє відображення у способах організації більш доцільного використання наявного виробничо-економічного потенціалу країни. Є потреба і в тому, щоб перебороти традицію пріоритету фінансового супроводу господарювання над економічним **розвитком, а потім добитись переваги суспільного над останнім (виробничо-економічним).**

На черзі також необхідність інтерпретації розширювального «сендвіча» утворення ВВП з доповненням та безпосередньо формалізованою оцінкою ступеня задоволення оновлюваних суспільних потреб у гуманітарному (і інтелектуальному) напрямку. Щодо цього актуальним буде методичне відпрацювання способів урахування показників таких сфер в економічному розвитку.

Одним із наслідків та результатом безперечної дії повинна стати зміна складу та аналітичних функцій як таблиці «Витрати-випуск», так і системи національних рахунків (СНР). Як би ми не старались спрощувати або звужувати таблицю «Витрати-випуск», у тому числі до типу Леонтьєва, природно виникає спокуса її розширити, щоб побачити опосередкування тих чи інших економічних негарздів або розбалансувань. Тому треба знайти і встановити доволі гнучку схему зіставлення усіх 14 наших квадрантів великої макроматриці (рис. 2), причому у будь-якій їх компоновці (сукупності і скла-

²Структуру існуючих виробників ВВП на ньому подано в дещо зміненому вигляді (в зв'язку з концептуальним характером розгляду).

ді). Однією з таких можливостей може бути «сендвіч» ВВП, що уже був показаний на рис. 1.

Дуже ризикованим буде аналіз, можливості якого утримуються технічно прийнятою зараз догмою таблиці «Витрати-випуск». Пройде ще зовсім небагато часу, коли «центр ваги» світових стандартів соціально-економічного аналізу зміститься з «Витрат-випуску» Василя Леонт'єва, національних рахунків Річарда Стоуна до сукупності перелічених вище функцій – надмакроекономічних показників. Бо вони будуть найбільш адекватною інтерпретацією інструментарію проведення оцінки стану економіки, а також багатofакторного подальшого впливу на ефективність системи у цілому.

Гнучка («плаваюча») сукупність підвалин економіко-соціального аналізу і відпрацювання рішень, що будуть прийматись на її основі, а також нова система надмакроекономічного управління єдиним економічним простором країни (або їх асоційованим конгломератом) сьогодні вже на часі.

На рис. 2 показаний склад 14 квадрантів, – матриць та векторів, – котрі відображають як поточний стан економіки, так і динаміку її розвитку. Перші 8 матриць і векторів у цілому представляють діючий зараз формат таблиці «Витрати-випуск». Вони розділені і перегруповані та приведені до можливостей уже формалізованого використання при приведенні розрахунків сукупно з іншими інформаційними об'єктами з квадрантів XIX–XIV.

При цьому на фігурі введені такі позначення: $a_{i,i+1}$ – елементи матриці проміжного споживання в розрізі галузей економіки, $i=1\div 8$; $b_{9,i+2}$ – підсумкові обсяги споживання продукції щодо кожної із галузей; $c_{j,i+2}$ – елементи матриці прибутку і витрат виробника та ВВП, $j=10\div 14$; $d_{15,i}$ – випуск продукції галузей, $i=1\div 13$; f – витрати на кінцеві споживання, $L=11\div 13$; g – нагромадження капіталу, $h=14\div 16$; u_{i+1} , q – обсяги експорту-імпорту та випуск продукції, $q=17\div 19$.

Дані ж щодо нових матриць і векторів внутрішнього ринку, структури економіки, народонаселення і зайнятості, економічного простору, внутрішньосупільного балансу, малого і середнього бізнесу мають бути доведені до формалізованого вигляду, щоб у цілому утворити **загальне операційне поле** (середовище), котре необхідне для функціонування системних комплексів щодо кожного з надмакроекономічних понять і категорій.

Практичні інтерпретації методології

Як ілюстрації дієвості надмакроекономічного управління відповідно до умов прискореного індустріального відродження, наприклад, України, концепція та механізм економічного зростання уявляється таким чином.

Відповідна концепція за своїм змістом принесе незворотне зростання визначальних показників української економіки. Вона задумується як така, що формується на постійній основі, одночасно з утворенням необхідної кількості робочих місць в економіці. Схематично вона зображена на рис. 3.

Самою своєю реалізацією концепція забезпечує одночасно індустріальне відродження і, багато у чому, модернізацію економіки, а також утворює нові, **суттєво (у разі) збільшені додані вартості**, необхідні для розвитку країни, виконання реформ та здійснення важливіших для країни національних проектів. Наша схема включає дві визначальні ланки. Це: 1) формування державного інвестиційного фонду (фондів) сировинно-енергетичних галузей – для потужної підтримки розвитку машино- і приладобудування; 2) ефективне функціонування високотехнологічних галузей – для фінансового забезпечення здійснення реформ і національних проектів.

Показані два основних джерела наповнення інвестфонду «Надра України»:

– плата за використання надр та інших природних ресурсів (уже передбачених новим Податковим кодексом);

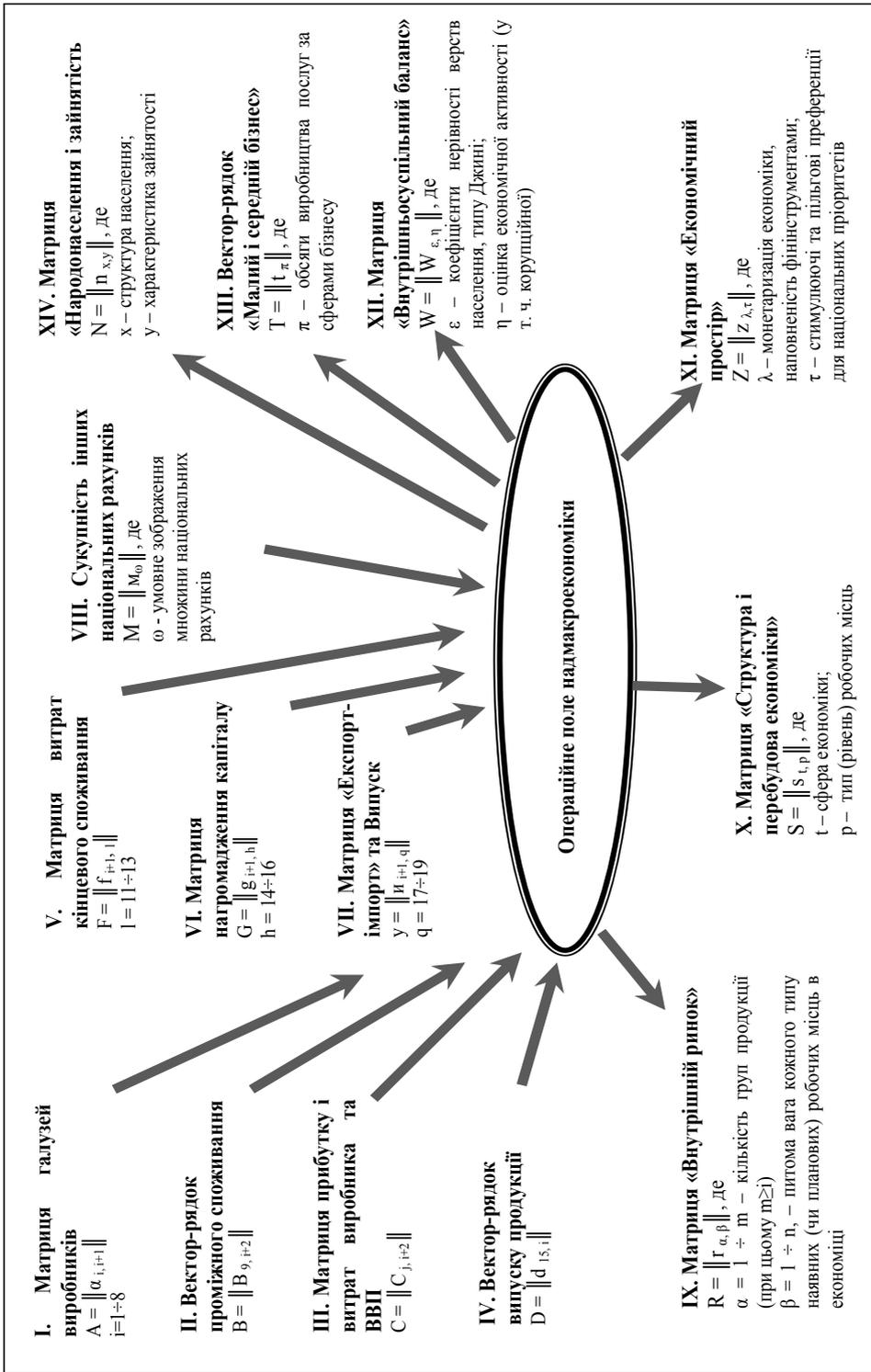

Рис. 2. Концептуальна схема задіяння операційного поля надмакроекономіки

– надходження (в натуральному вигляді чи в грошових еквівалентах) з угод про розподіл продукції. Такі угоди згідно з тлумаченням Мініюсту України, котре ми спеціально отримали, зобов'язані укласти з Кабінетом Міністрів всі наявні користувачі українських надр, транспортувальники та первинні їх переробники у першій фазі (металургійні та подібні до них комбінати)³.

Тут доцільно висловити таке дуже суттєве зауваження. Проведення згаданих вище нововведень буде першим кроком у виведенні нашої економіки на шлях поступового переборення нерівності умов діяльності для сировинно-енергетичних і поглибленої переробки сировини підприємств (у бік покращання їх для інших). Бо, за слушною оцінкою член-кореспондента НАНУ А. Гриценко [5], подальше самотічне продовження наявного тут статус-кво буде наближати нашу економіку до нових, ще більш руйнівних криз.

Способами підтримки високотехнологічних галузей можуть бути державні замовлення та лізинг на імпортозаміщуючі машини і обладнання для сільсько-господарства, промисловості, складної побутової техніки. **Ці кроки призначені для забезпечення реального вироблення достатніх для розвитку країни обсягів доданих вартостей з податковою їх трансформацією в держбюджеті та соціальних фондах.** До речі, згідно з цією схемою свій зиск отримають і підприємства малого та середнього бізнесу (див. верхню частину рис. 3).

Розподіл функцій при здійсненні відповідного пускового механізму індустріального відродження економіки вбачається таким. Держава формує (і, відповідно, фінансує) свої замовлення на імпортозаміщуючі машини та обладнання чи лізинг. Цей захід здійснюється на перших ітераціях організації виробництва (орієнтовно – 3-4 роки). А необхідне технологічне переоснащення, відтворення робочих місць повинні виконувати нинішні власники машинобудівних підприємств, притягуючи для цього інших інвесторів, або, якщо це буде їм потрібно, отримуючи достатні кредитні ресурси.

Згідно з попередніми прогнозами щорічні обсяги ВВП до 2017 р. за рахунок цих заходів та деяких інших джерел можуть, при нинішніх 1 трлн грн, досягнути – 2,5, а розміри держбюджету – 0,8 трлн грн, забезпечивши виробництво ВВП на душу населення близько \$8 тис. (курс гривні зараз: \$1 ≈ 8 грн).

Повертаючись до загальної постановки завдання, ми маємо можливість поєднати свої поки що здебільшого утилітарні пізнання та навички аналітичної роботи з розумінням по-справжньому системних і багатовимірних моделей надмакроекономічного рівня. Для цього використаємо ілюстрацію на рис. 4.

У цій нашій версії рисунка «Економічний простір» показаний у вигляді напівовалу, конкретно, – його горизонтального зрізу. Він позначений символом Z , складається з елементів z . Дві подовжні, перпендикулярні площини означають: R – «внутрішній ринок», представлений елементами $r_{\alpha, \beta}$; N – «народонаселення і зайнятість», складається із n . Дві, поперечно-перпендикулярні до горизонтальної площини позначають: $S^{x,y}$ – структура економіки, представлена елементами $S_{t,p}$; W – внутрішньосупільний баланс, складають елементи $W_{\delta, \eta}$.

Знаком $*$ («зірочка») на рис. 4 позначаються опорні пульсуючі вкраплення – пересічення надмакроекономічних показників. Вони являють собою прояви і виміри реальних значень надмакроекономічних понять і категорій у багатовимірному просторі⁴.

³Йдеться про введення в дію Закону України від 14.09.1999 р. № 1039-XIV «Про угоди про розподіл продукції». Для цього достатньо провести позастрокове переліцензування відповідних родовищ (Потрібна окрема Постанова Кабінету Міністрів України).

⁴Для використання такого представлення як операційно-алгоритмічного середовища необхідно підібрати відповідний пакет програмного забезпечення.

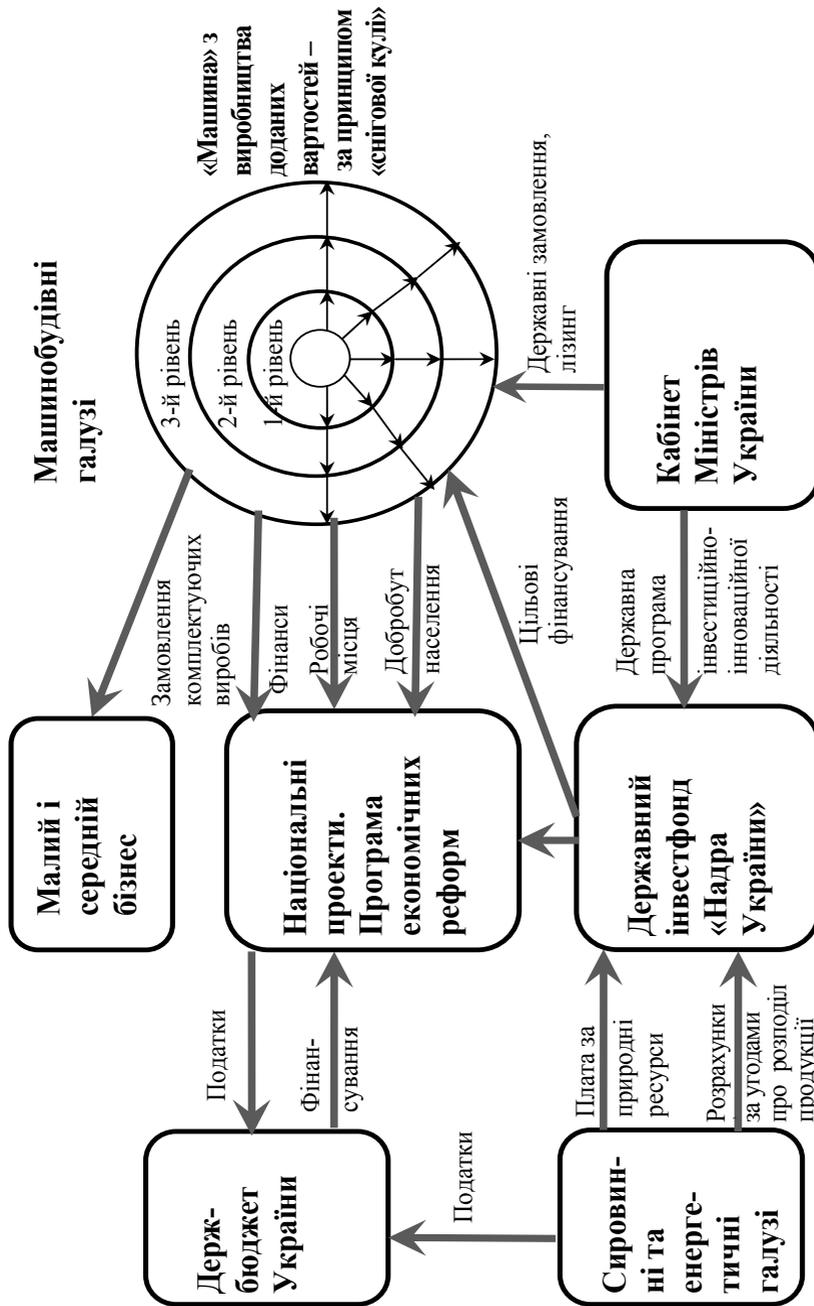

Рис. 3. Механізм прискореного індустріального відродження та економічного зростання

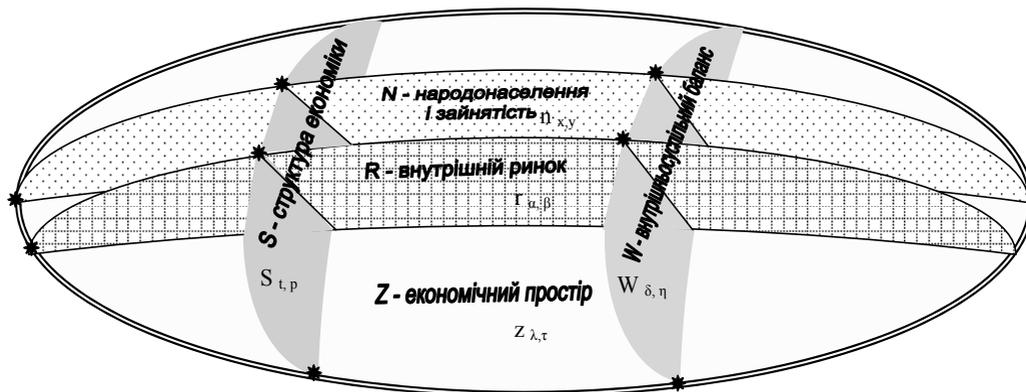

Рис. 4. Просторово-комп'ютерна модель деяких растрів надмакроекономіки (демонстраційний варіант – фрагмент)

Щодо цієї ілюстрації та утворення операційно-алгоритмічного середовища надмакроекономіки загалом, ми усвідомлюємо, що надане є, по-перше, поки що лише задумом, приманливою ідеєю до постановки відповідного завдання. Нам у рамках статті нереально привести ще низку мотивів і обґрунтовуючих фактів. По-друге, шлях до вирішення названого завдання нешвидкий, здійснити його можна тільки немалим колективом. Або групою таких і в необумовлений наперед час.

І по-третє, може, найголовніше: вирішити це завдання одразу, «в один прийом» і завершено нереально. Бо поставлене завдання буде залишатися довго відкритим і надалі, з поглибленням знань і змінами вимог з боку замовника – суспільства. Тому в один чудовий момент можна буде лише констатувати: завдання утворення операційного поля та алгоритмічної структури надмакроекономіки здійснено лише «в основному».

Це буде лише першою, експериментальною стадією у нашому, по суті, пілотному проекті. Ним може бути відпрацьовано реальну корисність самої нової системи надмакроекономічного управління. Причому поки що не у найкращому її варіанті, бо, напевно, не можна буде залучити усі ті чи інші зрізи інформації для системних комплексів. І висновки та результати, які будуть зроблені та отримані, будуть достатньо занижені порівняно з ситуацією, коли можна було відразу легко і цілеспрямовано нову розширену інформаційну систему.

А очікувана система повинна бути новітньою, орієнтованою на нові можливості, прямо відповідати вищим цілям, сучасним вимогам і очікуванням економіко-суспільного інтересу, подальшого розвитку людського співтовариства. Важливішою запорукою обґрунтованості в розробці нашої системи є те, що її першопричиною є не інтереси статистики, а рух від потреб управління, загальносуспільного розвитку.

Список використаної літератури

1. Mankiw N. Gregory. *Macroeconomics* / N. Gregory Mankiw. – Worth Publishers, Inc. New York, 2000. – 588 p.
2. Zadoia A.O. *Macroeconomics* / A.O. Zadoia et al. – Alfred Nobel University, Dnipropetrovsk, design, 2011. – 296 p.
3. Rogoff Kenneth. *Wither the Washington Consensus?* / Kenneth Rogoff // *Foreign Policy*. – 2003.
4. Геєць В. Ліберально-демократичні засади: курс на модернізацію України / В. Геєць // *Економіка України*, 2010. – № 3. – С. 4–20.

5. Гриценко А. Методологічні основи модернізації України / А. Гриценко // Економіка України, 2011. – № 2. – С. 11.

Бесспорно, что развитие макроэкономики сыграло решающую роль в становлении современной экономики. Но события последних десятилетий выявили также и недостатки в общественном развитии, вызвав уже целый ряд региональных и мировых финансово-экономических кризисов. Анализ этих фактов привел автора статьи к необходимости отдельного рассмотрения надмакроэкономического уровня управления.

По своим функциям уровень управления, который предлагается в статье, является прослойкой между действующей макроэкономикой и общеполитическим регулированием. Надмакроэкономика предусматривает следующие основные функции и сферы: структурная перестройка экономики, внутренний рынок, занятость и народонаселение, экономическое пространство, внутриобщественный баланс и прочее. Главное, чтобы такие функции и по своей сути, и по уровню компетенции правительства в принятии решений адекватно отражали конституционные обязанности правительства страны.

Обоснование предмета и технологии надмакроэкономики, определение соответствующей методологии – основная задача данной статьи. Также приводятся механизмы новой системы, которые призваны способствовать индустриальному возрождению и модернизации экономики в среднесрочном периоде. Представляются оценки возможной эффективности внедрения средств надмакроэкономики для нынешних условий развития Украины.

Ключевые слова: *надмакроэкономика, структурная перестройка, внутренний рынок, внутриобщественный баланс.*

There is no doubt that the development of macroeconomics has played a crucial role in the modern economy. But the events of recent decades have also identified deficiencies in social development, triggering has a number of regional and global financial and economic crises. The analysis of these facts led the author to the need for separate consideration supramacroeconomics management level.

According to their level of control functions, which is offered in the article, is a layer between the current macroeconomic and general political regulation. Supramacroeconomics provides the following functions and areas: economic restructuring, the internal market, employment and population, economic space, the intra-community balances and so on. The main thing is that these functions and in its essence, and the level of competence of the government in making decisions adequately reflect the constitutional duties of government.

The main task of this article is justification of the subject and technology supramacroeconomics to determine the appropriate methodology. It also provides mechanisms for the new system, which are appointed to promote the industrial revival and modernization of the economy in the medium term. The estimates of the possible effectiveness of the implementation of supramacroeconomics for current conditions for the development of Ukraine are provided.

Key words: *supramacroeconomics, restructuring, the domestic market, intra-community balance.*

Надійшло до редакції 5.04.2012.